

Reflexions i propostes del CAPSIF al voltant del tema de "**La malnutrició infantil a Catalunya**"

A partir de l'informe del síndic sobre **la malnutrició infantil a Catalunya**, aquest estiu s'han produït declaracions, escrits periodístics, compareixences al Parlament i el CAPSIF considera que és un tema important per al país que preocupa a la ciutadania i, per això, en més d'una ocasió ho ha tractat per les derivades que té en relació amb les polítiques socials i familiars.

No es pot obviar que una paraula tabú és la gana. La paraula gana, a Catalunya, porta molta càrrega –sols cal recordar la Guerra Civil i la postguerra, tant com a experiència vivencial de generacions, com a relat històric, o com a creació cultural i artística, o els altres catalans de les onades d'emigració en el 'desarrollisme' i als barris de barraquisme. Però també contemplem que la gana té una dimensió conformada per la necessitat biològica de l'organisme, que indica, de manera gradual, malnutrició, desnutrició i fam. És una qüestió de salut pública i un problema social definit per la pobresa. I també té una dimensió humana que, a partir dels actes de donar i rebre, funda sentiments d'amor i d'odi. Freud és una rica font de metàfores que lliguen **necessitat, demanda i odi-enamorament**.

Per damunt de tot, cal tenir en compte que és un **dret humà** segons l'article 25.1 de la Declaració Universal dels Drets Humans, on es reconeix que tota persona té dret a un nivell de vida que asseguri la seva salut, el seu benestar i el de la seva família, especialment en relació amb alimentació, vestit, habitatge, atenció mèdica i els necessaris serveis socials, I també és un **dret dels infants** reconegut en l'article 6, 1 i 2 de la Convenció dels Drets de l'Infant, on s'afirma que els estats membres reconeixen que tot infant té el dret intrínsec a la vida i han d'assegurar al màxim possible la seva supervivència i el seu desenvolupament.

Per tot això, el CAPSIF vol manifestar les seves **reflexions, que a continuació sintetitzem, perquè es prenguin en consideració per part del Govern:**

1.- La pobresa és una situació global que afecta a tots els membres de la família i comporta un seguit de carències que són determinants: manca d'higiene, de relacions personals, carències en subministraments bàsics i habitatge en males condicions, etc. Sovint aquesta realitat

evidència situacions vitals mancades d'atenció especialitzada (serveis socials) perquè la pròpia vulnerabilitat que les envolta en limita l'accés, ja sigui per desconeixement, per vergonya... o per l'estat d'extrema exclusió que les afecta.

2.- Cal tenir clar que les xifres de pobresa s'han mantingut durant els "anys de bonança". Moltes de les situacions actuals posen en evidència que no s'havien desenvolupat polítiques socials valentes i eficaces que ara, afectades per la situació de crisi (limitació de recursos i augment de necessitats), paradoxalment queden limitades, alhora que disminueixen totes les possibilitats d'intervenció preventiva.

3.- A l'acabar l'anàlisi de la pobresa infantil cal tenir present tots els elements que hi intervenen, amb l'objectiu de generar polítiques adequades: molts dels comportaments disruptius, molts problemes d'alimentació, etc., tenen la seva gènesi no simplement en mancances alimentàries, sinó en mancances afectives i d'atenció familiar que envolten la vida dels infants.

4.- Les mesures pal·liatives de tot tipus són, en molts casos, imprescindibles per tal d'ajudar en determinades situacions, i s'han d'entendre com a circumstancials, transitòries i excepcionals. En una societat avançada cal generar mesures (prevenció i promoció) molt més àmplies i complexes que garanteixin l'atenció i cura dels infants en tots els aspectes de la seva vida diària que determinaran el seu desenvolupament personal: és essencial prioritzar polítiques ad hoc per atendre famílies amb infants a càrrec.

5.- En aquests moments tenim moltes necessitats "entrecruades": calendari i horaris laborals (abusius i/o a precari...), manca de respostes socials i laborals que corresponguin als ritmes de les famílies (conciliació de la vida laboral, familiar, personal i social). El model de societat ha canviat: s'aprimeix la xarxa familiar i veïnal, per la qual cosa solament queda l'escola com a "espai estratègic" de relació, de detecció, de suport... i es fa necessària una revisió, optimització i creació d'espais educatius no formals que ajudin a les famílies en les tasques d'acompanyament i formació dels seus fills.

6.- Quant a la qüestió concreta de la “malnutrició”, és imprescindible, a dia d’avui, revisar els hàbits, les possibilitats reals, les habilitats, les capacitats, els costums, les trajectòries històriques..., en resum, totes les circumstàncies que envolten la vida de les famílies, amb uns plantejaments que han d’anar molt més enllà de la solidaritat, de l’assistencialisme o de la simple subsidiarietat.

7.- S’ha considerat important reflexionar-hi i alhora tractar el tema dels “menjadors escolars”, que pot ajudar a clarificar i identificar mesures que garanteixin una millor protecció i atenció als infants. Ara bé, és essencial entendre que s’ha de fer des d’un plantejament global i integrat, és a dir, l’existència i la funcionalitat del “menjador escolar” és d’un gran ajut però no cobreix, no pot cobrir i no ha de ser el responsable de cobrir les necessitats alimentàries.

8.- Malgrat l’afirmació que acabem de fer, en un moment de forta precarietat, el canvi dels horaris escolars amb un model més intensiu representa una nova dificultat per a la cura dels infants que perden la possibilitat d’accedir al servei de menjador, i obliga els pares a modificar les seves jornades laborals, que si no els és possible comporta que molts nens i nenes es troben sense la presència d’un adult a la llar quan surten de l’escola, i no tenen la seguretat de poder prendre un àpat adequat.

9.- Tot i la nostra valoració sobre la funció de l’escola, és evident que les desigualtats avancen i que aquesta és un espai idoni per identificar-les i superar-les, però no podem concentrar únicament en ella totes les estratègies que afecten el desenvolupament dels infants i dels joves. Entenem que l’entorn normalitzador i socialitzador dels infants és l’espai familiar, a partir del qual es generen llaços d’identitat i de pertinença, sempre des de la dignitat i la privacitat. És bàsic l’aprenentatge d’hàbits, habilitats i valors a partir de la família, però aquesta família necessita protecció i eines compensatòries que l’ajudin en la seva tasca.

10.- Ara que es “*repensa*” el model de l’estat del benestar, les propostes en polítiques socials i familiars han de contemplar clarament aquelles mesures que fan referència als temes d’accés als serveis mínims (renda mínima) i subministrament de recursos bàsics suficients, en especial en el tema de l’alimentació, la salut (hàbits i directrius) que alhora facilitaran l’aprofitament adient dels recursos educatius existents.

En conseqüència, després de les valoracions realitzades, enumerem **unes propostes d'actuació que considerem prioritàries** en el marc de les polítiques familiars:

A.- Partint del coneixement de la pobresa infantil que té la seva gènesi en un conjunt de factors afectius, econòmics, competencials i socials, **és necessari aprofundir mesures integrades d'atenció global a la família amb un caràcter preventiu, paliatiu, i educatiu** que garanteixin les condicions òptimes necessàries per a la cura dels infants en l'entorn familiar al llarg de la seva infantesa. Cal, doncs, impulsar programes de criança positiva, així com revisar els serveis d'intervenció socioeducativa no residencials per a infants i adolescents en situació de risc i les seves famílies.

B.- Davant la constatació que les transformacions de la societat han generat canvis significatius en la família que afecten el seu caràcter educatiu, **és necessària una revisió i optimització d'espais educatius no formals que ajudin a les famílies en les tasques d'acompanyament, cura i formació dels seus fills**. Cal també reforçar programes i projectes vinculats als espais cívics, als serveis d'intervenció socioeducativa, i altres espais familiars i del lleure per donar suport a les habilitats parentals.

C.- En una situació clara de l'existència d'una alimentació inadequada d'alguns infants **és necessari, de manera conjuntural, garantir un àpat al dia a tots els infants que es trobin en aquestes circumstàncies** al nostre país per tal de garantir la nutrició adequada i convenient per al desenvolupament de cada infant. I, per tant, valorem l'esforç que s'ha fet d'ampliar les beques menjador, però considerem que cal assegurar una cobertura alimentària per a tots els infants que ho necessitin i, per tant, mai s'hauria de condicionar a la disponibilitat pressupostària la garantia de l'aliment bàsic als infants. I complementàriament a aquesta condició ineludible, considerem que per a una bona detecció i posterior cobertura alimentària és fonamental vetllar per la correcta utilització dels protocols establerts, i assegurar una òptima coordinació entre els diferents actors que hi intervenen: ens locals, entitats d'iniciativa social, i les famílies.

D.- En un moment de repensar el nostre estat del benestar **és necessari definir un sistema de prestacions i ajuts, com pot ser una renda mínima vital, que garanteixi els recursos bàsics suficients per al sosteniment de les unitats familiars amb fills a càrrec.**

CAPSIF

Barcelona, 20 de setembre de 2013